

Wieringer Eiland Museum
Jan Lont

Klepel, november 2018

Wadsporen

Enkele maanden geleden werd het boekje "De Wieringer alikruikvisserij; een verdwenen ambacht", samengesteld door Iris Hos, in een fraaie vorm gegoten door Ineke Verfaillie. Tegen het luttele bedrag van €5,- is het verkrijgbaar in het ontmoetingscentrum van de boerderij. Als je het boekje leest, word je als het ware vanzelf meegezogen met al wat er gebeurt bij het Wad. Vandaar dat mijn oog viel op het volgende stukje. Op 19 oktober heeft Koos Oosterhuis, de columnist die het Natuurdagboek schrijft in het dagblad Trouw, iets geschreven over alikruikten. Een lief artikeltje over zomaar wat kleine beestjes.

Sporen op het wad

"Tijdens het wadlopen valt mij een spoor in het slijk op. Het is een smal spoor, anderhalve centimeter breed, en ligt als een ondiep geultje op de drooggevallene zeebodem. Na een tijdje zie ik meer van die sporen en weldra zie ik degene die ze achterlaat.

Het is een vrij rond wezen, maar beslist geen balletje. Het is een klein, bol slakkenhuis met een punt. Ik dacht dat alikruikten zich koest hielden als ze droogvielen. Ze zitten altijd op een harde ondergrond: basaltblokken van dijken en steigers, meerpalen, oesters. En als ze al eens door een golf losgeslagen op het droge belanden, zouden ze hun sluitklep wel sluiten. Maar deze niet. Hij schuift voort over de zeebodem, die weliswaar nat en zompig is, maar niet onder water staat. Van een stevige ondergrond is al helemaal geen sprake, integendeel, het is zacht slijk.

De alikruik is ongetwijfeld aan het grazen. In het natuurbeheer lijkt het tegenwoordig alleen maar te gaan om grote grazers, maar wie de kleine grazers niet eert, is de grote niet waard. Als je ziet hoe rupsen een plant of boom kaal kunnen grazen, daar kan dat moderne scharrelvee wat van leren! Alikruikten grazen geen planten of boomblad, maar algen. Ze schrapen algen van de rotsen en blijktbaar ook van de zeebodem. In de Soortenbank lees ik dat alikruikten tot zestig meter diepte voorkomen en dat ze behalve op rotsen en stenen ook over zand en slib kruipen.

Weer wat geleerd, zou Dingeman (= *stripfiguur in Trouw*) zeggen.

Alikruikten moeten golfslag kunnen doorstaan en hebben daarom een dik, oersterk slakkenhuis. Ze heten ook wel kreukels, en ze worden voor consumptie geoogst in de kreukelzone van de kust. Ik heb weleens alikruikten gegeten. Met een cocktailprikker wurm je dan het gekookte spiraalvormige lijfje uit de schelp. In Bretagne serveren ze er een kromme speld bij. Een heel gepruts voor een minihapje. Ik laat ze liever grazen."

Koos Oosterhuis

Vooruitlopend op de tentoonstelling Boten bij de vis, (vanaf 23 maart in ons museum)

Gevraagd: creatieve personen van alle leeftijden

Maak een sieraad of versiering met de hoorntjes van alikruikten.

Lijmen, boren, binden, etc. het kan allemaal.

De uiterste inleveringsdatum is 1 februari 2019.

De sieraden zullen in maart onderdeel uitmaken van de tentoonstelling

"De verdwenen alikruikvisserij van Wieringen".

Na afloop van de tentoonstelling kunnen ze weer opgehaald worden.

De lege, schoongemaakte alikruikhoorntjes zijn vanaf heden

voor € 2,00 per zakje te koop in het museum.

Geef je z.s.m. op per e-mail als je mee wilt doen (keesirishos@gmail.com)

De schelpjes kopen kan elk weekeinde vanaf 13.00 uur tot 16.00 uur

in het bezoekerscentrum van het museum.

11 november: Verhalenmiddag over kroonprins Wilhelm op Wieringen

Een verhalenmiddag op zondag 11 november. Deze dag is het precies 100 jaar geleden dat de kanonnen zwegen. De eerste wereldoorlog was voorbij. Wieringen werd gedurende vijf jaar het ballingsoord van de Duitse kroonprins Wilhelm. Over zijn komst en verblijf hier gaat het in de verhaal van dr. John Dehé.

Ex-kroonprins Wilhelm temidden van dorpsnotabelen en hun vrouwen bij de pastorie op het Kerkplein

Uit het Dagboek van Geertje Koorn, Hippolytushoef, 21 november 1918

...maar waar is het, als ik u schrijf dat het een moeilijke tijd is. Het brood krijgt men op bonne, geslacht mag er voorloopig niet meer worde. Het wordt met den dag minder met dat, hetwelk Nederland uit de vreemde krijgt. Ja, zelfs thee en koffie, dat zo node kan worden gemist in de arbeidende klasse is schaars of in het geheel niet te krijgen. Of dit nog lang zoo blijft, het is te hopen van niet. Maar als een van onze kinderen dit schrift soms in zen hande moge krijgen en dit leze, zal hij zich niet kunne voorstelle dat er zoo een tijd geweest is. Het begint te dagen in het oosten. We hooren van demobilisazie, dat voor ons beteekent, de soldaten gaan naar huis. De vrede zal nu niet lang meer op zich laten wachten. 'God dank' hoort men van ieders lippen.

Maar nu, na vier jaren van lief en leed deelen van onze Koningin en onderdanen, dreigt hier een ander gevaar en wel dit. Dat een SDAP, met name Troelstra, een soldaat- en arbeidersraad in het leven wilde roepen, evenals dit nu in Duitsland is gedaan. Daar is de eens zoo machtige vorst Wilhelm en de Kroonprins naar Nederland gevlucht. Maar niet waar! Onze lieve Vorstinne heeft ook haar aanhangers en men heeft aan Heer Troelstra en Wijnkoop aangezecht dat ze niet moesten rekenen op steun van alle andersdenkenden, want noch de vrijzinnige, noch rechts denkt eraan om iets te doen tegen de Vorstin, die 4 jaar lang getoond

heeft een moeder voor de Nederlandse kinderen te zijn. Nu heeft Troelstra de wijste partij gekozen en de Aktie ontbonden. Het is des avonds 7 uur. Ik hoor rijtuigen rollen over de straat. Dit is niets vreemds. Ja, toch, deze keer wel, want de Kroonprins van Duitsland zit in een van deze rijtuigen en dit is toch iets bijzonders.

Wij eilanders hebben de eer op hem te mogen passen. Nu, ik geloof dat hij hier de tijd wel zal hebben om noch eens over zen Glorie in zen eigen rijk te denken. Maar een spreekwoord zegt: 'Wie het onderste uit de kan wil hebben, valt het lid op de neus'. Dat is ook hier weer bewaarheid.

Een nieuwe groente -- oproep tot sponsoring.

In de groentetuin van het museum, goed onderhouden door Corrie Maas en Mart Horstman, staan zes zeekolen. Vroeger waren zeekolen in Nederland een zeldzaamheid, maar geleidelijk aan hebben ze onze kusten ontdekt waar ze nu groeien op dijken, tussen basaltstenen en op vloedlijnen. Vanwege de naam zou je kunnen denken dat het een koolsoort is, maar nee, de enige overeenkomst is dat je beide soorten kunt eten.

Daar komt trouwens nog wel een praatje bij. Om de vlezige bladeren zacht en mals te houden moeten ze in het voorjaar wit blijven en dat kan alleen in het donker. Het eenvoudigst doe je dat door er iets overheen te zetten, maar omdat die planten zo groot worden moet het dan wel iets hoogs zijn. Op internet kwamen we bij een afbeelding van bleekpotten. Het blijkt dat er keramische potten in de handel zijn om groenten te bleken. In het geval van de zeekool werd er nog bij vermeld dat ze klaar is om gegeten te worden als de plant zo hoog gegroeid is dat-ie de deksel van de pot er zelf af duwt.

Maar ja, de kosten blijken 40 euro voor één pot, en we hebben er van het voorjaar zes nodig!

Iemand opperde: "neem dan plastic emmers", maar die zijn niet hoog genoeg en in de tijd die wij in het museum willen terughalen was er nog geen plastic.

zeekool in Den Oever

Kortom, we gingen ze zelf van klei te maken. Geen geringe klus met een doorsnede van 34 cm en een hoogte van 53 cm! We dachten met vier pakken klei van 10 euro al een aardig eind te komen. Na één maandagochtend kwamen we al tot de conclusie dat die gedachte fout was.

De nieuwe schatting is nu dat we minstens acht pak nodig hebben. Dat is een rib uit het lijf van de penningmeester en ook wij hadden er niet op gerekend. Daarom doen we een oproep aan onze lezers om deze potten te sponsoren. Daar staat natuurlijk iets tegenover. Als de kool gereed is om gegeten te worden, mogen de sponsoren als eerste keuren hoe lekker deze nieuwe groente is. Zij worden dan uitgenodigd voor een zeekool maaltijd op een nader af te spreken tijdstip.

Voor de prijs van een pak klei (€ 10,00) kunt u mee-eten. Uw bijdrage kunt u gireren op: NL76RABO0370348761 t.n.v. Wieringereilandmuseum "Jan Lont" onder vermelding van "zeekoolmaaltijd"

Vertelcafé

Ruim vijftig bezoekers telde het Vertelcafé georganiseerd en gecoördineerd door het Zuiderzeemuseum in Enkhuizen, op donderdagavond 6 september in ons museum. De avond verliep buitengewoon geanimeerd en de bezoekers debatteerden er op los over allerlei zaken die door de komst van de Zuiderzeewerken veranderd zijn.

Historicus en schrijver Eva Vriend, zelf geen Wieringse, vroeg her en der om verheldering ten aanzien van specifiek-Wieringse zaken. Af en toe gaf ze een voorzet, waarna het gesprek weer verder ging. Haar was gevraagd verhalen te verzamelen en te inventariseren, thematisch gerangschikt onder de titel 'Oude zee, Nieuw leven'.

Zij doet onderzoek naar de sociaal-economische en cultuurhistorische ontwikkelingen in het Zuiderzeegebied van 1932 tot heden. Daarbinnen passen de verhalen van mensen die betrokken waren en die de Zuiderzeewerken nog persoonlijk hebben meegemaakt. Het uiteindelijke doel van het onderzoek is het schrijven van een aantrekkelijke publicatie, geschikt voor een breed publiek.

En op 17 september vond bij ons in het museum om 19.30 uur een eerste bijeenkomst plaats van het cluster Cultureel Erfgoed van de recent gevormde Kunst en Cultuur Adviesraad. Goed om te weten dat er talrijke meningen zijn, en het nog wel een tijd kan duren voor alle neuzen dezelfde richting op wijzen.

Van de Kunstuitleen: een ingekomen stuk

Hoe gaat het intussen met de Kunstuitleen? Deze vraag wordt ons regelmatig gesteld, daarom dit bericht om elkaar bij te praten.

Sinds 1 april zijn we open, we zijn nu een halfjaar verder. 10 Personen hebben zich gemeld om één of meer kunstwerken te lenen. Zij hebben samen 15 schilderijen mee naar huis genomen, dit voor een totaal bedrag van €270,00. Tot nu toe verlengt iedereen de leentermijn met opnieuw een halfjaar.

Het Team Kunstuitleen is uitgebreid met een nieuwe vrijwilliger: Tineke Montsma. Na sluiting van de Wereldwinkel meldde zij zich bij ons. Wij zijn heel blij met deze versterking van de groep.

De eerste en derde zaterdag van de maand is de Kunstuitleen van 14.00 uur -16.00 uur open. Eén van ons is dan aanwezig: Fred, Tineke of Maria.

Mart houdt zich bezig met de beeldbank en het vervoer naar de lijstenmaker in Harskamp. We zijn best tevreden over het resultaat, maar het kan altijd beter!

Wij nodigen iedereen uit eens een kijkje te nemen bij ons of op de website van het museum. Onder de knop Kunstuitleen is de uitleencollectie in zijn geheel te bezichtigen. Misschien word je verleid tot het lenen van een heel mooi kunstwerk. Daar krijg je beslist geen spijt van!

Tot ziens in de Kunstuitleen,

Fred, Mart, Tineke en Maria

Excursie vrijwilligers op 29 oktober

Een leerzaam uitje naar de andere kant van de Afsluitdijk

Maandag 29 oktober gingen wij, ruim 40 vrijwilligers, 's morgens om 9.45 uur in auto's naar het nieuwe gebouw van "Afsluitdijk Wadden Center" te Kornwerderzand waar we in een apart zaaltje verwelkomd werden met koffie en gebak, een cadeautje van het Center. Onze voorzitter André Lont gaf een kort verslag over het afgelopen seizoen en blikte vooruit. Hij noemde de namen van de nieuwe vrijwilligers en vroeg om verbeterpunten. En ja, we hebben een goed seizoen met veel groepen gedraaid, maar de drukte daarvan komt op te weinig mensen aan. Gelukkig kan het allemaal in een goede sfeer gezegd worden en er zal zeker een reactie op komen.

Een medewerker van het Center gaf ons een presentatie met lichtbeelden over De Nieuwe Afsluitdijk. Het is een samenwerking tussen de provincies Noord-Holland en Fryslân en de gemeenten Hollands Kroon, Súdwest-Fryslân en Harlingen. Zij willen dat de Afsluitdijk een voorbeeld wordt van duurzame innovatie op het gebied van energie en water, economie en water en natuur en water. Samen dragen deze duurzame ontwikkelingen bij aan de sociaal-economische versterking van de regio's aan weerszijden van de Afsluitdijk. Bij het realiseren van die ambities werkt men samen met het Rijk.

Rijkswaterstaat heeft het project Afsluitdijk definitief gegund aan consortium Levvel, gevormd door Van Oord, BAM en Rebel. Levvel zal de versterking van de Afsluitdijk ontwerpen, bouwen, financieren en onderhouden gedurende 25 jaar. De werkzaamheden starten najaar 2018 en zullen eind 2022 zijn afgerond.

1 De Afsluitdijk wordt overslagbestendig, dat wil zeggen niet verhoogd maar versterkt met speciale betonblokken. Elk blok heeft een ingegoten sensor die waarschuwt bij beschadiging. Na de versterking kan de dijk een storm weerstaan die eens in de tienduizend jaar voorkomt.

2. De afvoercapaciteit wordt vergroot: de spuisluizen in Den Oever worden gerenoveerd waarbij ze volledig intact blijven en er worden pompen ingebouwd voor extra spuicapaciteit. Levvel vergroot de afvoercapaciteit met zo min mogelijk energieverbruik volgens het principe: 'Spuien als het kan, pompen als het moet'. Zo kan ook in de toekomst bij alle weersomstandigheden voldoende water worden afgevoerd uit het IJsselmeer naar de Waddenzee, waarbij men streeft naar visvriendelijke pompen.

3. De Kornwerdersluis wordt breder gemaakt, zodat nieuwe, groter gebouwde schepen van zoet naar zout kunnen.

4. Het innovatieve karakter van het project komt tot uitdrukking in een vismigratie-rivier met een hoogwaterkering van vezelversterkte kunststof.

5. Er wordt gestreefd naar een energieneutrale modus: Vormen van energie uit getijdestroom (Tocado), uit het verschil tussen zout en zoet water (Blue energie) en uit zonnepanelen en windenergie.

Het gebouw zelf is ruim opgezet en heeft een educatief karakter. Op het dak een prachtig uitzicht en natuurlijk ook zonnepanelen. Het aantal bezoekers overtreft in de eerste zeven maanden van het bestaan al de verwachtingen. In het Afsluitdijk Wadden Center bevindt zich een interactieve beleefexpositie. Hoofdthema is het (over)leven van de Nederlanders in de Delta, door de eeuwen heen en met het oog op de toekomst. De huidige en toekomstige werkzaamheden aan de dijk en de aanleg van de vismigratie-rivier kunnen hier op de voet gevolgd worden. De moeite waard om er eens heen te gaan.

De gezamenlijke lunch erna was een cadeautje van het museum aan haar vrijwilligers

foto's Mart Horstman

Giften

De afgelopen maanden hebben we een groot aantal giften gekregen, waaronder een oude, ijzeren weegschaal/balans, afkomstig uit de oude Wieringer boerderij van Simon Tijsen, de koude bakker, Westerland. Hij werd ons geschonken door Henk Bovenkerk.

Voorts: ingelijste kapes (een hul en een ondermutsje) gekregen van Kees Mulder, Westerland

Van Marijke Kooistra uit Den Oever kregen we diverse poppenattributen, waaronder een kastje voor poppenkleding, een kinderstoel, een babybox, een babyschommel en een poppenfornuis. Verder kregen we een speelgoednaaimachine, een sigarenaansteker uit een tabakswinkel, een babyweegschaal, een werpspel, gereedschappen, een koperen gasbrander, een haak uit de visserij, een stallantaarn en een naaidoos met inhoud.

Van de heer Albert ten Caat gekregen een aquarel van Robert Ottens, afkomstig van zijn moeder, mevr. Ten Caat-Seidenstiker (Klufferkrogt, Hippolytushoef). Een mooie aanwinst want van deze schilder hebben we al meer in de collectie.

Van Dea Sampinon handgeborduurde, gebreide en gekantkloste kraagjes. Vanzelfsprekend wordt elke gever hartelijk bedankt.

Opening museum

Vanaf november is het museum voor bezoekers alleen in het weekeinde open.